



M. Saim UYSAL

Büyümenin düşüşü cari açığımızı azaltıyor

16.11.2018

Eylül 2017 döneminden itibaren onbir aydır açık veren cari işlemler dengesi Ağustos ve Eylül 2018 aylarında toplam 3.693 milyar dolar fazla verdi. Bu düzeltmenin büyük kısmı enerji dışı ithalattaki sert daralmadan meydana geldi. Ayrıca ihracatımızdaki artış seyri de Ağustos kur artışından bu yana olumlu seyrediyor.

Finansal hareketlere baktığımızda ise Eylül'deki 1.8 milyar dolarlık düzeltmeye rağmen resmi rezervlerdeki azalma net 3.5 milyar dolar oldu. Son iki aydaki cari işlemler fazlası (yaklaşık 3.7 milyar dolar) ve yaklaşık bu tutar kadar da net hata noksanına rağmen Merkez Bankası rezervleri 11.5 milyar dolar azaldı. Bir başka deyişle dokuz aylık cari açık 30 milyar dolar olurken bu açığın yaklaşık 17 milyar dolar net hata noksan (kaynağının net olarak bilemediğimiz döviz girişleri) ve 17.3 milyar dolar rezerv kullanımı ile finanse etmiş olduk.

Ülkemiz ekonomisinin yapısal problemlerinden biri cari açık sorununuz. Tasarrufumuz yetersiz olduğundan özellikle potansiyel büyümemizin (50 yıllık ortalama %5) üzerinde büyüdüğümüzde cari açığımızda büyük artışlar oluyor. Veyahut siyasi tercih bu yönde olduğunda yüksek büyümeyi dış kaynak bulmadan gerçekleştiremiyoruz.

IMF Uluslararası Para Fonu'nun 2014 yılı Çerçeve Raporunda da aynı husus vurgulanmaktadır. (Prof Dr. Erinc Yeldan'ın makalesi) Raporda "Türk ekonomisinin yurt dışından sermaye girişleri devam ettiği sürece büyüyen, sermaye girişleri durduğunda ise gerileyen bir ekonomi görünümünde olduğu" tespiti yapılıyor.

Gerçekten ekonomimiz 2010, 2011, 2013 ve 2017 yıllarında sırasıyla %8.5, %11.1, %8.5 ve 7.4 oranında büyürken cari açık / milli gelir oranları %5'ler ve üstüne çıkıyordu. Ekonomimizin daraldığı ve hatta küçüldüğü yıllarda (ör:1994, 2001, 2009 ve 2016 kriz yılları gibi) ise cari açığımız azalıyor, hatta fazla bile veriyorduk. Bir gerçek var ki mal-hizmet dengemiz hala pozitif değil. İthalatımızda ciddi düşüşler var. İhracat / ithalat oranımız genel olarak %65'ler ortalamasında iken bu oranın %80'lere çıkması, ekonomideki yavaşlama ve daralmanın "Dengelenme" niteliğinden öteye durgunluğuna işaret ediyor. Zira, ithalattaki düşüş, hem yatırım ve ara malı, hem de tüketim tüm kanallarında meydana gelmekte

OECD'nin Bileşik Öncü Göstergeleri, İş Güveni ve Tüketici Güveni endeksleri; gelişmekte olan ülkeler (Brezilya, Rusya, Meksika, Çin, Endonezya, Güney Afrika, Çin ve Türkiye) kıyaslamasında ülkemiz gösterge düşüşleri en keskin ve en düşük konumda.

Ayrıca büyümemizin ana motoru olan "Banka Kredileri" (Konut, otomotiv, ihtiyaç) de kur şokundan (Ağustos/2018) itibaren adeta çökmüş durumda. Bir değerlendirme kuruluşu bu hususu "ülkeden sermaye ve portföy çıkışları ile borç ödemelerinden dolayı bankaların dış finansman baskısından" kaynaklandığını vurguluyor.

Cari açığımızın azaldığına çok sevinmeyelim. Bilelim ki bu durum ekonominin yavaşlama ve daralmasından kaynaklanmakta. Dış finansmanla büyümenin bedeli cari açık. Büyümemiz düşeceğinden cari açığımız azalıyor.

Amaç, ekonomimizin normal seyrinde büyüme süreci içinde cari açık azalmasını gerçekleştirmek olmalı. Kuşkusuz bunun yolu da kalıcı, doğrudan sermayeyi çekip, yüksek katma değerli ürün üretim ve ihracatımızı arttırmamızdan geçiyor.

Son on beş yılda yaklaşık 550 milyar dolar cari açık verdik. Borcumuzu 325 milyar dolar arttırdık. Bu süreç içinde küresel likidite bolluğu ve düşük enerji fiyatlarından yararlandık. Klasik olacak belki ama, Karınca gibi değil, Ağustos böceği gibi davrandık. Likidite bolluğunun bittiği döneme hazırlanmadık. Bizim skalamızdaki ülkelerin çoğu bunu gerçekleştirdi.

Bloomberg'in "Gelişen Ülke Ekonomi Karnesindeki Skorlar" analizinde ülkemiz, hala Arjantin ile beraber en kırılgan ülke olarak yer alıyor. Bu tablodaki (Türkiye, Arjantin, G.Afrika, Mısır, Meksika, Kolombiya, Şili, Hindistan, Brezilya, Filipinler) ülkeler arasında Cari Açık / GSYH oranı %5.7 ile en yüksek ülkemiz. Arjantin'in bile oranı %3.7. bu iki ülke haricindekilerin oranı %1.3 ile %3.2 arasında seyrediyor.